

Анастасія Володимирівна Кисіленко – студентка ІІ курсу Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: **Валентина Анатоліївна Василенко** – професор кафедри гуманітарних дисциплін Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат філологічних наук, доцент

ПЕРЕКЛАД НАУКОВИХ ТЕКСТІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

У сучасному інформаційному просторі переклад наукових текстів – це складне явище, у дослідженні якого в центрі уваги виявляються соціальні, психолінгвістичні, психологічні та культурні аспекти.

Складнощі під час перекладання наукових текстів пов'язані, «по-перше, з недостатнім знанням мови оригіналу, по-друге, з недостатнім знанням суті предмета, по-третє, з недостатнім знанням мови, якою перекладають, або з відсутністю в цій мові готових відповідників для висловлення того, що вже було висловлено засобами мови оригіналу». Основною складністю під час перекладу українською мовою наукових текстів є те, що «неправильно добирають українські еквіваленти загальноживаних лексем російської мови, перекладають дослівно усталені словосполучення, а постійне тиражування одних і тих помилок у наукових текстах веде до розхитування мовної норми» [1, с. 73-76].

Значні проблеми під час перекладу текстів наукового стилю спричиняють:

1) активні дієприкметники теперішнього часу із суфіксами -уч- (-юч-), -ач- (-яч-). Треба пам'ятати, що такі дієприкметники українській мові не властиві, оскільки є кальками з російської мови. Їх варто замінити іменниками, прикметниками, описовими зворотами, рідше – дієприслівниками: желающий (бажаючий) – потрібно охочий; знающий (знаючий) – потрібно обізнаний, тямущий, досвідчений, знавець тощо;

2) конструкції з активно вживаним російським дієсловом являється, яке в українській мові вживається тільки в художніх текстах. У науковому стилі вживаються форми є, виявляється;

3) конструкції з фразеологічним сполученням «в качестве кого-то (чего-то)». Напр., словосполучення в качестве сетевой операционной системы слід перекласти так: як «мережева операційна система»;

4) кальки з російської мови: примінити (застосувати), выяснити (з'ясувати), приймати участь (брати), об'ява (оголошення) тощо;

5) плеоназми, тавтологія (вносити внесок, вільна вакансія, перспективні у майбутньому фахівці);

6) кліше, які структурують текст, повинні перекладатися як одне ціле: в отличие – на відміну; во многом – багато в чому; в настоящее

время – наразі, зараз, нині; при аналізе – під час аналізу; как правило – зазвичай;

7) незнання морфологічних норм: а) неправильне визначення граматичного роду іменників (наприклад, кандидатська ступінь (ж.р.) – потрібно кандидатський ступінь (ч.р); б) неправильне вживання іменників II відміни чоловічого роду в Р.в. однини: факультета, курса, сока, університета (треба факультету, курсу, соку, університету) тощо; в) неправильне вживання іменників II відміни чоловічого роду в Д.в. однини: Тарасу Шевченку, професору Толочку, студенту Василюку (потрібно Тарасові Шевченку, професорові Толочку, студентові Василюку); г) неправильне відмінювання чоловічих прізвищ, які закінчуються на приголосний та -ко: вулиця Івана Франко, площа Тараса Шевченка, брати Кличко, (потрібно вулиця Івана Франка, площа Тараса Шевченка, брати Клички); прикметників та прислівників: самий кращий підхід – (треба найкращий); найбільш доцільніше (треба найдоцільніше або більш доцільно);

8) неправильне утворення дієслівних форм (починаючий дослідник – потрібно дослідник-початківець) тощо;

9) зловживання іноземною термінологією йпоняттями, що ускладнюють сприйняття головної думки;

10) не завжди чітке розрізнення паронімів, наприклад, слово повноваження означає право, надане зазначеній особі на проведення певних дій (заходів): здійснювати свої повноваження; слово уповноваження – надання певній особі дозволу говорити від імені іншої особи. В українській мові на позначення дій (процесів) бажано вживати віддієслівні іменники, утворені від дієслів недоконаного виду за допомогою -ення, -ання, -іння, -иття, -іття, -уття: змінювати – змінювання, чекати – чекання, бути – буття [3, с. 42-54].

Наукові тексти великою мірою насичені термінами – словами або словосполученнями, які позначають поняття певної галузі науки чи діяльності людини і які теж становлять труднощі під час перекладу. Відомі лінгвісти-термінологи О. Курило, Б. Кінаш, С. Караванський, О. Пономарева, С. Ярема та інші у своїх працях запропонували методи передавання термінів засобами української мови [2, с. 455-458]. Вони створили чітку систему правил, застосовуючи які можна уникнути несприятливих українській мові мовних конструкцій, досягти точності та однозначності термінів та висловів у тексті. Для перекладу термінів варто послуговуватися словниками останніх років видання.

Отже, перекладаючи російські тексти українською мовою, необхідні розвинуті чуття наукової мови, мовний смак, досконале знання норм сучасної української літературної мови, володіння науковим стилем мовлення й письма, термінологічною лексикою української мови, мовними засобами наукового тексту.

Література

1. Василенко В. А. Білінгвізм як чинник для успішної інтеграції в міжнародний освітній простір / В. А. Василенко // Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави: тези доп. VII Міжнар. науково-практ. Конфер. (Харків, 30 листопада 2018 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2018. – С. 73-76.
2. Особливості перекладу галузевих текстів [Електронний ресурс] / І. І. Шумило // Молодий вчений. – 2018. – № 7(2). – С. 455-458. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_7\(2\)__36](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_7(2)__36)
3. Порівняльне дослідження української та російської мов і проблеми соціолінгвістики [Електронний ресурс] / С. Соколова // Українська мова. – 2017. – № 1. – С. 42-54. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrm_2017_1_6

*Дарія Сергіївна Ложечник – студентка II курсу Сумської філії
Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: Валентина Анатоліївна Василенко – професор
кафедри гуманітарних дисциплін Сумської філії Харківського
національного університету внутрішніх справ,
кандидат філологічних наук, доцент.*

ДИСКУРС ЯК КОМУНІКАТИВНА МОВА ТЕКСТУ

Традиційно дискурс мав значення упорядкованого письмового, але найчастіше мовного, повідомлення окремого суб'єкта. В останні десятиліття термін набув нових відтінків значення. По мірі становлення дискурсного аналізу як спеціальної галузі досліджень з'ясувалося, що значення дискурсу не обмежується письмовим і усним мовленням, а позначає крім того і позамовні семіотичні процеси. Акцент в інтерпретації дискурсу ставиться на його інтеракціональній природі. Дискурс – насамперед, це комунікативна подія, мова, в якій ураховано соціальний контекст [1, с. 105-109]. У працях із когнітивної лінгвістики та прагмалінгвістики переконливо доведений зв'язок мовної діяльності із соціальним контекстом, в якому вона відбувається [3; 4].

Текст – одне з найбільш поширених у лінгвістиці понять і разом із тим одне з найбільш неоднозначних.

Дослідження тексту в різних країнах здійснюється під різними назвами: лінгвістика тексту, структура тексту, герменевтика тексту (тобто виявлення системи неочевидних смислових зв'язків та опозицій). У цій роботі приймається теорія тексту І. Р. Гальперіна, зокрема її положення щодо інформації тексту. Основні засади цієї теорії можна представити так.